

شناسایی و اولویت بندی موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل

دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۸

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۱۱

فرشید فتحی کرکق^۱

دانشجوی کارشناس ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد واحد اردبیل، اردبیل- ایران

مریم سلیمانی فنی

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد واحد اردبیل، اردبیل- ایران

علی رضایی شریف

دانشیار گروه مشاوره دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل- ایران

چکیده:

هدف پژوهش حاضر، شناسایی و اولویت دهی موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل است که به روش توصیفی- تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق کلیه مدیران مدارس متوسطه دوره اول و دوم شهرستان اردبیل در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ به تعداد ۳۰۰ نفر که از بین این نمونه ها ۱۷۰ نفر از طریق فرمول مورگان و گرجسی به روش نمونه گیری تصادفی طبقه انتخاب گردید. ابزارگردآوری اطلاعات مشتمل بر پرسشنامه محقق ساخته موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس با اقتباس از ادبیات پژوهش بود. دادههای موجود در نرم افزار spss بوسیله آزمون T تک نمونه، کای اسکولو فریدمن تحلیل شد. نتایج این تحقیق نشان داد از دیدگاه مدیران، موانع مربوط به معلم با میانگین (۳/۷۴)، موانع مربوط به دانش آموز با میانگین (۳/۵۵)، موانع سازمانی با میانگین (۴/۱۸)، موانع دولتی با میانگین (۴/۱۳)، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی با میانگین (۴/۲۴) و موانع محیطی با میانگین (۳/۹۱) در عدم توسعه مدارس کارآفرین نقش معنی دار دارند. نتایج آزمون فریدمن نشان داد رتبه بندی موانع توسعه مدارس کارآفرین از دیدگاه مدیران به ترتیب موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی، موانع سازمانی، موانع دولتی، موانع محیطی، موانع مربوط به دانش آموز و موانع مربوط به معلم می باشد. با توجه به نتایج پیشنهاد می شود در ارائه محتوای کتب درسی از تأکید صرف بر مفاهیم تئوریک خودداری و مطالب به سمت مفاهیم کاربردی رود و به منظور کاربردی نمودن مطالب دانش آموزان را در موقعیت واقعی قرار داد.

واژگان کلیدی: موانع، توسعه، مدرسه، کارآفرین.

^۱ نویسنده مسئول: farshidfathy1974@gmail.com

Identifying and prioritizing barriers to entrepreneurial school development from the perspective of Ardebil high school Managers

Receipt: 2020/12/28
Acceptance: 2021/05/01

Farshid Fathi Karkarag¹

Master student of educational Administration, Ardabil Azad University, Ardabil-Iran

Maryam Soleimani Fani

Master of Educational Administration, Ardabil Azad University, Ardabil-Iran

Ali Rezaei Sharif

Associate Professor, Department of Counseling, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil - Iran

Abstract:

The aim of the research was to identify and prioritize the barriers to the development of entrepreneurial school from the perspective of high school principals in Ardabil city, which was done by descriptive-analytical research method. The statistical population of the study of all principals of secondary schools in the first and second years of Ardabil city in the academic year of 2009-2010 was 300, of which 170 people were selected through Morgan and Georgian formulas by stratified random sampling. The data collection tool consisted of a researcher-made questionnaire adapted from the research literature. The validity of the questionnaire was estimated through formal-content validity and reliability through Cronbach's alpha coefficient, which was higher than 0.7 for all variables. Data in SPSS software were analyzed by single sample T test, Kai Scovar and Friedman. The results of this study showed that from the perspective of principals, barriers related to teachers with average (3.74), barriers related to students with average (3.55), organizational barriers with average (4.18), government barriers with average (13) 4.4 Obstacles to planning and curriculum content with an average (4.24) and environmental barriers with an average (3.91) play a significant role in the lack of development of entrepreneurial schools. The results of the Friedman test showed that the ranking of barriers to entrepreneurial school development from the principals' point of view is the barriers to planning and curriculum content, organizational barriers, government barriers, environmental barriers, student barriers and teacher barriers, respectively.

Keywords: Development, Barriers, Entrepreneurial, School.

¹ Corresponding author: farshidfathy1974@gmail.com

مقدمه

امروزه تغییر و تحولات و پیشرفت های اقتصادی و اجتماعی نیاز به آموزش و پرورش اثربخش را ضروری ساخته است. از این رو مدارس در رأس نظام آموزش و پرورش بعنوان نهاد تعلیم و تربیت دانش آموزان با تفکر کارآفرینانه و نوآورانه که بتوانند در جامعه ارزش بیافرینند، جایگاه و اهمیت ویژه ای دارند. از یک طرف بر طبق پژوهش های انجام گرفته، فرصت های کارآفرینانه در کشورهای در حال توسعه همچون ایران هفت برابر کشورهای توسعه یافته است و از طرف دیگر ناکارآمدی آموزش و پرورش رسمی به دلایلی از جمله کیفیت پایین و عدم انعطاف پذیری سیستم آموزشی کشور متناسب با نیاز روز جامعه و افزایش بیکاری فارغ التحصیلان، به علت، عدم توانمندسازی مهارت محور آنها، حرکت به سمت نسل مدارس کارآفرین را دو چندان می کند (Gorbanalizadeh & Najjarnahavandi, 2015). درونمایه پیامدهای مدرسه کارآفرین تربیت و پرورش دانش آموزان مهارت محور، توانمند، نوآور، چندبعدی و شایسته مدار متناسب با استعدادها، تواناییها و علایق آنها است که بتوانند علاوه بر ارزش آفرینی در مسیر شغلی خود، به رشد و توسعه پایدار کشور کمک کند. آنچه که توجه خاصی به آموزش نظاممند و صحیح کارآفرینی را ملزم می کند توجه به آمار و ارقام دیده بان جهانی کارآفرین در تبدیل آموزش به کارآفرینی است که ایران در بین کشورهای حوزه خاورمیانه رتبه هشتم را دارا است. این در حالی است که میانگین تبدیل آموزش به کارآفرینی در میان زنان دارای تحصیلات زیر متوسطه، ایران رتبه یکی مانده به آخر و قبل از فلسطین اشغالی قرار دارد. با

توجه به تحلیل این آمار، کشور ایران در بین ۶۰ کشور عضو رتبه ۳۲ را از لحاظ تبدیل آموزش به کارآفرینی دارا است و در مقایسه با میانگین تبدیل آموزش قبل از متوسطه به کارآفرینی ایران نسبت به میانگین جهانی در رتبه پایین تری قرار دارد

کاهش کیفیت و توان پاسخگویی نظام های آموزشی به چالش های اجتماعی و به ویژه کمک به اشتغال مولد و پایدار، از عمده ترین دغدغه های سیاست گذاران آموزشی در کشورهای جهان است (Ozdemir, Bulbul & Acar, 2010; Kingmbe, 2010). از دهه ۱۹۷۵ تاکنون در بسیاری از کشورهای توسعه یافته اروپایی و امریکایی باور بر این بوده است که کاهش رشد اقتصادی و شکست در رقابتهای بین المللی به نحوی متأثر از عملکرد نظام آموزش و پرورش است (Adent & Davice, 2002). پرواضح است که رشد و توسعه اقتصادی کشورها با نظام آموزش و پرورش و به ویژه نظام مهارت آموزی آنها گره خورده است (Mupimpila & Narayana, 2009; Kingombe, 2011).

کارآفرینی یکی از مهم ترین و پیچیده ترین مسائلی است که جوامع امروزی در هزاره سوم با آن روبرو هستند. بر اساس بیانیه جهانی کارآفرینی، یک همبستگی قوی میان رشد اقتصاد ملی و سطح فعالیت های کارآفرینانه وجود دارد (Archibong, 2004). مفهوم کارآفرینی که شامل خلق دیدگاه ها، شرکت ها و حق اختراع و نیز فرایند فکری پشت این آفرینش هاست، است (Jimenz et al, 2016). کارآفرینی از طریق فرصت های جدید کسب و کار، فناوری های جدید، نوآوری، کارآیی و بهره وری به رشد و توسعه اقتصادی کمک می کند (Yolac, 2017)، و بیشتر گویای انرژی،

اشاره شده است. با این وجود و علیرغم تصویب خط مشی های گوناگون، موانع متعددی در مسیر اجرای آنها وجود دارد. هر چند تحلیل اهداف و سیاستهای مرتبط با حوزه کارآفرینی در این اسناد نشان می دهد این برنامه ها به صورت جسته گریخته به دنبال نهادینه کردن فرهنگ کارآفرینی و نوآوری و تسهیل فضای کسب و کار در جامعه بوده اند، ولی بسیاری از این خط مشی ها به صورت کامل اجرا نشده و یا رها شده است. بر این اساس و طبق گزارش سال ۲۰۱۷ نمایه نوآوری جهانی، ایران رتبه ۷۴ را در بین ۱۲۰ کشور کسب کرده است؛ همچنین طبق گزارش سال ۲۰۱۷ بانک جهانی از وضعیت بین المللی شاخص سهولت انجام کسب و کار، جایگاه ایران در بین ۱۹۰ کشور در رتبه ۱۲۰ قرار گرفت. هرچند جایگاه بین المللی ایران از رتبه ۱۵۲ در سال ۲۰۱۳ میلادی به رتبه ۱۲۰ در سال ۲۰۱۷ میلادی ارتقا یافته اما بر اساس ارزیابی این نهاد بین المللی، فضای کسب و کار در ایران نسبت به سال قبل ۳ پله نزول داشته است (Aliabadi et al . 2019). براین اساس، در ایران در دهه گذشته نه تنها اهداف برنامه های توسعه کارآفرینی محقق نشده است، بلکه در برخی شاخص ها رکود داشته است (Moradi et al . 2017). نتایج مطالعه Ghorouneh & Sanaeipoor (2017) هم نشان می دهد آموزش کارآفرینی در ایران بر اساس شاخص های دیده بان جهانی کارآفرینی در جایگاه مطلوبی نسبت به دیگر کشورها قرار ندارد. براساس مطالعات جدید در این حوزه، همکاری بین سه بخش صنعت، نظام آموزشی و دولت، در ارتقای سیستم ملی و محلی نوآوری ضرورت دارد (Philpott et al , 2011 , said from) (Mohammadiranjbarani et al, 2013). از میان این سه عامل، نظام آموزشی به دلیل داشتن رسالت ارائه جدیدترین دانشها و فنون، نقشی پررنگتر از سه بخش

خلاقیت، اشتیاق و علاقه ی شدید برای کشف، ایجاد و تهییج فرصت هاست (Boren , 2012).

در اکثر کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه نیز، بحث کارآفرینی اصلی ترین منبع توسعه و اشتغال زایی، مدنظر قرار گرفته است. به عبارتی دیگر، توسعه کارآفرینی به عنوان موتور تغییر در تعادل اقتصادی، یکی از فرآیندهای جدی توسعه پایدار به ویژه در در قرن بیست و یکم و اقتصاد مبتنی بر دانش امروز است (Kingombe ; Zhou , 2012 ; Berglund , 2012). با نگاهی به روند رشد و توسعه جهانی در می یابیم که با افزایش و گسترش فن آوریهای پیشرفته، نقش و جایگاه کارآفرینان به طور فزاینده ای بیشتر می شود (Abdollahi et al , 2018). ترویج و توسعه کارآفرینی در جامعه، ارتقاء روحیه نشاط و نوآوری در کشور را به همراه دارد. از دیگر پیامدهای توسعه کارآفرینی، کاهش مشکلات بیکاری در جامعه، افزایش امید در جامعه، کاستن از بار مسئولیتهای فراوان دولت، و نهادینه کردن فرهنگ کار در جامعه و کاهش برخی از معضلات اجتماعی شامل اعتیاد و بزهکاری بوده و در نهایت ، ضمن تولید ثروت، به توسعه پایدار می انجامد. بنابراین نگرش مثبت به کارآفرینی برای نیل به کارآفرینی حداکثری ضروری است (Nowinski & Haddoud , 2019). درواقع، امروزه کارآفرینی نقش کلیدی در روند توسعه و پیشرفت اقتصادی جوامع مختلف ایفا می کند. در جریان پیشرفت کشورهایمانند ژاپن، کره جنوبی، مالزی و هند، فعالیت های چشمگیر کارآفرینانی مشاهده می شود که امروز به توسعه یافتگی کشور خود می بالند (Erlouk , 2014). (translate's Teymouri , 2014).

در ایران نیز توجه به کارآفرینی و نوآوری همزمان با برنامه چهارم توسعه مدنظر قرار گرفته و به مرور زمان در سایر اسناد بالادستی به این مهم

در پارادایم کارآفرینانه درحال حرکت است (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000). به بیان دیگر، در دنیایی که جهانی شدن نقش مهمی را در فرایند و

ها باید از دبیرستان شروع شوند تا جوانان مسیر شغلی مناسب خود را انتخاب کنند. در این زمینه elert et al (2015) نشان دادند که آموزش کارآفرینی در دبیرستان منجر به ورود، بقا و کارآیی کارآفرینی بعد از ۱۶ سال از فارغ التحصیلی می شود. به زعم mars & rods (۲۰۱۲) ایجاد تغییر و فرصت لازم در محتوای برنامه درسی مدارس می تواند ضمن ارتقاء میزان فعالیت های کارآفرینانه در مدارس، به تغییر و بهبود جامعه کمک شایانی کند. Jaronovich & avtenis (۲۰۱۳) در مطالعه خود سه مأموریت آموزش، تحقیق و صنعت را برای مدارس کارآفرین پیشنهاد کرده اند. آموزش بر اساس برنامه های آموزشی کارآفرینی ارائه می شود و به تربیت دانش آموزان ماهر در کارآفرینی می پردازد. برونداد تحقیقات به صورت دانش علمی در آورده و با بخش سوم (صنعت) از طریق کسب و کارهای کوچک، شرکت های برزادی، پاک علم و فناوری و شبکه ها ارتباط برقرار می کند. مدارس کارآفرین می توانند مکانی باشند که ابتکارات جدید برای توسعه پایدار در یک محیط نسبتاً امن بررسی شوند بدون اینکه توسط نهاد مرکزی مورد بررسی دقیق قرار گیرد (Wakkee et al 2019). (Ivu et al (2019) هم معتقدند موسسات ارائه دهنده برنامه های کارآفرینی باید این اطمینان را به وجود آورند که اساتیدی که برای آموزش دوره های کارآفرینی بکار می گیرند باید بسیار شایسته باشند که در این صورت موجب می شود شعله های

دیگر بر عهده دارند. براین اساس، مأموریت نظام آموزشی در بستر زمان، همگام با تحولات و دگرگونی های جهانی و در راستای هدف پاسخگویی به نیازهای اقتضایی جوامع، دچار تحول شده و به سوی مشارکت تغییرات اجتماعی و اقتصادی بازی می کند، نقش نظام آموزشی با توجه به مسئولیت های جدید در قبال جامعه درحال تغییر مانند اقتصاد ملی، توسعه اجتماعی، کاهش منابع مالی عمومی و بازار آموزشی دگرگون شده است (Guerrero et al, 2006). با توجه به این که نتایج تحقیقات متعدد در کشورهای مختلف دنیا نشان داده است که بخش عمده دانش، بینش، مهارتها و تواناییهای مرتبط با خصلت و رفتار کارآفرینی اکتسابی و قابل آموزش است، این موضوع به عنوان یک عامل بسیار مهم و تأثیرگذار در توسعه اقتصادی مورد عنایت خاص نظام آموزشی و محافل توسعه در کشورهای پیشرفته و درحال توسعه قرار گرفته است به طوری که تنها در آمریکا در بیش از 600 مدرسه و دانشگاه دوره های آموزش کارآفرینی ارائه می گردد (Ahmadpoordaryani, 2013).

آگاهی حرفه ای که جزئی از فرایند طبیعی تکامل هر فرد است، از دوران کودکی آغاز می شود و جزء لاینفکی از تکامل انسان است. با وجود این، واگذار کردن دوران ابتدائی تربیت حرفه ای فرد، به جریان طبیعی خود، کاری نادرست خواهد بود. این حوزه پیچیده از جریان آماده سازی انسان برای زندگی را نمی توان به دست حادثه و اتفاق سپرد و آن را به طور آشکار با دخالت های علمی زیر نظر داشت (Louz, translate's (Mohammadbeyghy, 2000). alested & karileski (1985): (said from Abedzadeh, 2013) معتقدند که این آموزش

و عدم تشویق معلمان فعال توسط مسئولین اداری در زمینه کسب و کار، از مهمترین موانع کارآفرینی و کسب و کار در مدارس می باشند. یا درباره ی این موضوع می توان به تحقیق (Sadi et al (2018) اشاره کرد که به این نتیجه رسیدند ، دانشگاه های غرب کشور از نظر تامین شرایط نرم افزاری و سخت افزاری جهت کارآفرین شدن در حد مطلوبی نیستند و برای حرکت به سمت دانشگاه کارآفرین باید تغییراتی اساسی در ابعاد نرم افزاری و سخت افزاری خود ایجاد کنند. تغییر محتوی دروس، استفاده از اساتید کارآفرین و برقراری ارتباط با صنعت از جمله پیشنهاد هایی است که منجر به تبدیل دانشگاه ها به دانشگاه کارآفرین می شوند. همچنین طی تحقیقات (poorvanchisalavat(2019 نتایج نشان داد که بین آموزشهای مهارتی با ابتکار عمل، خلاقیت و ریسک پذیری دانش آموختگان مدارس کارآفرین استان اردبیل رابطه معنی دار وجود دارد و در مورد مولفه های قدرت تصمیم گیری و درگیر شدن در فرایند مستمر نوآوری دانش آموختگان مدارس کارآفرین استان اردبیل رابطه معنی داری مشاهده نشد . در تحقیقات خارجی نیز به این موضوع پرداخته شده است بطوریکه sidrat & ferikha (۲۰۱۸) در پژوهش خود هم بر نقش مدیر و هم بر نقش نوع مدرسه در توسعه مدرسه کارآفرین تأکید کرده اند. در این مقاله اهمیت تحول دانشگاه نسبت به کارآفرینی روشن می شود. برای شفاف سازی ویژگی های خاص اجازه کارآفرینی در دانشگاه ، یک مطالعه کمی در ۱۲۰ رئیس دانشگاه تونس انجام دادیم. نتایج ما نشان می دهد که برای تبدیل شدن به یک دانشگاه به عنوان کارآفرین، باید تحولات داخلی را متحمل شود. به این معنا ، نقش مدیر و نوع دانشگاه تأثیر مثبتی در توسعه دانشگاه کارآفرینی دارد. بنابراین ، مدل مفهومی پیشنهادی می تواند به عنوان مرجع یا یک نقطه شروع برای تحقیقات

قصد کارآفرینی در دانش آموزان روشن شوند. از نظر (klofestin et al (2019 هم مدارس برای برنامه های کارآفرینی خود نیاز به اهداف روشنی دارند و باید نتایج آن را در مقابل این اهداف ارزیابی می کنند و مدیران مدارس نیز باید به معنای واقعی یک مدرسه کارآفرین را به صورت منسجم تعریف و عملیاتی نمایند. et al nikiforov (۲۰۲۰) بر نقش فناوری اطلاعات و ساختار شبکه ای در توسعه کارآفرینی و sidrat & ferikha (۲۰۱۸) هم بر نقش مدیر و نوع مدرسه در توسعه مدرسه کارآفرین تأکید کرده اند. Abress & wichenberg (۲۰۱۹) هم دریافتند که تکامل شبکه های اجتماعی و جهت گیری های سیستم انتخاب به عنوان مؤلفه های اصلی منطق نهادی کارآفرینان آینده در مدرسه می باشد. Sevi et al (2019) هم نشان دادند که ذهنیت کارآفرینی تأثیر مثبتی بر کارآفرینی دانش آموزان دارد.

تحقیقاتی که در زمینه ی موانع ایجاد و رشد مدارس کارآفرین و شناسایی و اولویت بندی آنها (اعم از تحقیقات داخلی و خارجی) انجام شده است ، اندک می باشد و بیشتر تحقیقات در حوزه های عالی آموزشی _ دانشگاهی انجام شده است برای مثال در تحقیق (Marzban et al (2018) پژوهشی، هدف محققان در این پژوهش بررسی موانع کار آفرینی در مدارس از دیدگاه معلمان کار و فناوری شهرستان نکا و روش تحقیق، ترکیبی از روش های میدانی و کتابخانه ای بود که یافته های تحقیق نشان داد عواملی از قبیل: نبودن برنامه و هماهنگی در سطح کلان بین آموزش و پرورش و موسسات مورد بازدید، تسلط کم معلمان در زمینه بازاریابی، آشنایی کم معلمان با فضای کسب و کار، اطلاع کم معلمان در زمینه نظریات کارآفرینی، بی توجهی مسئولین اداری در مورد تشکیل دوره های آموزشی کوتاه مدت ضمن خدمت در زمینه کسب و کار

معلمان و براساس تجربیات آن ها به خوبی احساس می شود. بنابراین لازم است موانع توسعه مدرسه کارآفرین در مدارس شناسایی و رفع گردند؛ بر این اساس هدف از انجام پژوهش حاضر، شناسایی و اولویت بندی موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل می باشد عبارت دیگر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل کدامند؟ و میزان اهمیت هر یک از آنها چقدر است؟ و در نهایت اینکه راهکارها و راه حل های توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل کدامند؟

روش تحقیق

این پژوهش، از لحاظ هدف، کاربردی است، از نظر روش پیمایشی از نوع توصیفی- تحلیلی، از نظر اجرا از نوع استقرایی و از نظر زمانی نیز مقطعی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه مدیران مدارس متوسطه دوره اول و دوم شهرستان اردبیل در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ است که این تعداد با استناد به گزارش آموزش و پرورش استان اردبیل ۳۰۰ مدیر در ۳۰۰ مدرسه برآورد شد. اطلاعات و داده های تحقیق با استفاده از ابزار پرسشنامه و مصاحبه گردآوری شده و سپس با استفاده از نرم افزار spss در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت. آزمون نرمال بودن جامعه با استفاده از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف و پس از اطمینان از نرمال بودن توزیع داده ها، برای بررسی سوالات فرعی از آزمون T تک نمونه ای

بیشتر با هدف مطالعه دانشگاه کارآفرینی باشد. همچنین Iyu et al (2019) هم در طی پژوهشی که براساس داده های کمی و از دانش آموزان یک دانشگاه آفریقای جنوبی به صورت مقطعی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که برنامه های درسی علاوه بر تدریس در کلاس، باید شامل نمایشگاه های حرفه ای و مذاکرات کارفرمایان نیز باشد. همچنین شایستگی درک شده از گروه از پاسخگویان نشان دهنده یک همبستگی متوسط و مثبت با قصد کارآفرینی دانش آموزان است. بدین ترتیب می توان چنین ابزار نمود که مفهوم کارآفرینی و اهمیت اصلی آن، در آموزش آن و حضور بنیادی و تحقق آن در میان دانش آموزان و دانشجویان می باشد که می توان اساس و بنیاد شکل گیری مفهوم جامع کارآفرینی در یک جامعه باشد. از آنجا که مدارس به عنوان متولیان اصلی تربیت و پرورش منابع انسانی متخصص در جامعه، نقش اساسی دارند، توجه به مقوله کارآفرینی در سطح نظام آموزش و پرورش به توسعه بهتر این امر کمک شایانی می نماید (Ahmadpoordaryani & Azizi, 2012). با این وجود به نظر می رسد مدارس ما در تقویت و پرورش شاخص های کارآفرینی در حد مطلوب قرار ندارد (Mirzayiankolvari & Sharifi, 2017). بنابراین می توان گفت که در عدم توسعه مدارس کارآفرین، عوامل متعددی دخیل هستند که ضرورت دارد شناسایی شوند و درجه تأثیرگذاری هر یک از آنها مشخص گردد. از یک سو، با توجه به ضرورت تقویت زمینه های ایجاد و توسعه مدارس کارآفرین، از سویی، خلأ انجام دادن پژوهش های کیفی و کمی عمیق در زمینه شناسایی موانع توسعه مدارس کارآفرین از منظر مدیران و

۵۳)، موانع در ارتباط با برنامه ریزی و محتوای درسی (سوال ۵۴ تا ۶۳) و موانع محیطی (سوال ۶۴ تا ۷۰). در این پرسشنامه از مقیاس پنج ارزشی لیکرت (خیلی کم=۱ تا خیلی زیاد = ۵) برای کمی سازی آن استفاده و روایی آن به روش صوری و محتوایی پرسشنامه توسط چند نفر از اساتید و کارشناسان مدیریت آموزشی و اخذ نظقه نظرات ایشان در مورد هم چنین ساختار محتوای پرسش نامه طراحی شده وگویه های آن به مرحله تأیید رسید. تمامی گویه ها دارای نمره گذاری مستقیم (مثبت) می باشند.

یافته‌های تحقیق

باتوجه به پراکندگی داده‌های آماری، ۵۰٪ درصد (۸۵ نفر) از پاسخگویان مرد و ۵۰ درصد (۸۵ نفر) هم زن می باشند، ۵۳ درصد (۹۰ نفر) از پاسخگویان مدیر مدارس متوسطه دوره اول و ۴۷ درصد (۸۰ نفر) هم زن مدیر مدارس متوسطه دوره دوم می باشند، ۲ درصد از پاسخگویان در بازه سنی کمتر از ۳۰ سال، ۱۸ درصد در فاصله سنی ۳۰ تا ۴۰ سال، ۴۶ درصد در فاصله سنی ۴۰ تا ۵۰ سال و ۳۴ درصد هم بیشتر از ۵۰ سال قرار دارند، ۶۲ درصد (۱۰۵ نفر) از پاسخگویان لیسانس و ۳۸ درصد (۶۵ نفر) هم فوق لیسانس می باشند. براساس اطلاعات فوق می توان گفت اکثریت پاسخگویان دارای مدرک لیسانس هستند. همچنین ۴ درصد (۷ نفر) از پاسخگویان بین ۱ تا ۱۰ سال، ۳۸ درصد (۶۵ نفر) بین ۱۱ تا ۲۰ سال و ۵۸ درصد (۹۸ نفر) هم بیشتر از ۲۰ سال قرار دارند.

سطح معناداری آزمون کلموگروف- اسمیرنوف برای تمامی متغیرهای پژوهش بزرگتر از مقدار ۰/۰۵ است. در نتیجه تمامی متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر دارای توزیع نرمال می‌باشند. بنابراین برای بررسی سوالات پژوهش از آزمون‌های پارامتریک

و کای اسکولر (خی دو) و برای بررسی سوال اصلی از آزمون فریدمن استفاده شد. برای نمونه گیری از جدول مورگان و گرجسی استفاده شد که بر اساس این جدول ۱۷۰ مدیر به عنوان نمونه تعیین که از این تعداد به صورت مساوی از مدارس متوسطه دوره اول و دوره دوم به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای (طبقه ها در جدول زیر آورده شده است) انتخاب گردید.

جدول (۱) جامعه و نمونه آماری تحقیق به تعداد مقطع و جنسیت

مقطع تحصیلی	ناحیه ۱		ناحیه ۲	
	جامعه	نمونه	جامعه	نمونه
متوسطه دوره اول	مرد	۴۱	مرد	۴۲
	زن	۲۲	زن	۲۳
متوسطه دوره دوم	مرد	۳۵	مرد	۳۶
	زن	۲۰	زن	۲۰
مجموع		۷۵		۷۵

برای دستیابی به اهداف تحقیق، از یک پرسشنامه محقق ساخته جهت جمع آوری اطلاعات استفاده شد. این پرسشنامه طی مطالعات کتابخانه ای و تحقیق و بررسی پس از تهیه لیست موانع توسعه مدرسه کارآفرین با استفاده از نظرات و تحلیل اساتید خبره مدیریت آموزشی در چند مرحله اصلاحات، پرسشنامه در دو بخش جمعیت شناختی (مانند سن، جنسیت، رشته تحصیلی، مدرک تحصیلی و سابقه کار) و در بخش دوم گویه های مربوط به موانع و چالش های توسعه مدرسه کارآفرین طراحی شد. این پرسشنامه دارای ۵ سوال اطلاعات فردی و ۷۰ سوال در ۵ مولفه مربوط به موانع و چالش های توسعه مدرسه کارآفرین می باشد. مولفه های این پرسشنامه عبارتند از: ۱. موانع در ارتباط با معلم (سوال ۱ تا ۱۵)، موانع در ارتباط با دانش آموز (سوال ۱۶ تا ۲۰)، موانع سازمانی (در ارتباط با مدرسه) (سوال ۲۱ تا ۴۷)، موانع دولتی (سوال ۴۸ تا

برای اولویت بندی موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل از آزمون فریدمن استفاده می شود. که نتایج حاصله در زیر مورد بررسی قرار می گیرد.

استفاده می شود. همچنین با توجه به اینکه ضریب آلفای محاسبه شده برای کل پرسشنامه مومولفه های آن بالاتر از ۰/۷ می باشند، بنابراین پرسشنامه از پایایی قابل قبولی برخوردار است.

بررسی سوال اصلی: «موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل به ترتیب اولویت کدامند؟»

جدول (۱) نتایج آزمون فریدمن برای اولویت بندی موانع توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل

تعداد	۱۷۰	رتبه	موانع توسعه مدرسه کارآفرین	میانگین رتبه ها
کای اسکوتر	۱۶۶/۳۳۱	۱	موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی	۴/۵
درجه آزادی	۵	۲	موانع سازمانی	۴/۱۶
سطح معنی داری	۰/۰۰۰	۳	موانع دولتی	۳/۹۱
		۴	موانع محیطی	۳/۳۱
		۵	موانع مربوط به دانش آموز	۲/۶
		۶	موانع مربوط به معلم	۲/۵۲

چنانچه نتایج جدول (۱) نشان می دهد، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی (با میانگین رتبه ۴/۵) بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است. به عبارت دیگر، از دیدگاه مدیران، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی دارای بیشترین نقش را در عدم توسعه مدارس کارآفرین دارد. همچنین با توجه به مقدار خی دو محاسبه شده و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۱ است، می توان گفت رتبه بندی انجام شده از نظر آماری معناداری است.

سوال اول: «از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل، موانع مربوط به معلم تا چه میزان در عدم توسعه مدرسه کارآفرین نقش دارد؟»

چنانچه نتایج جدول (۱) نشان می دهد، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی (با میانگین رتبه ۴/۵) بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است. به عبارت دیگر، از دیدگاه مدیران، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی دارای بیشترین نقش را در عدم توسعه مدارس کارآفرین دارد. از این نظر، موانع سازمانی (با میانگین رتبه ۴/۱۶) در اولویت دوم، موانع دولتی (با میانگین رتبه ۳/۹۱) در اولویت سوم، موانع محیطی (با میانگین رتبه ۳/۳۱) در اولویت چهارم، موانع مربوط به دانش آموز (با میانگین رتبه ۲/۶) در اولویت پنجم و موانع مربوط به معلم (با میانگین رتبه ۲/۵۲) در اولویت ششم قرار دارند.

جدول (۲) نتایج آزمون t تک نمونه ای برای بررسی موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران و نتایج آزمون خی دو جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در

زمینه نقش موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین

شاخص	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاوت میانگین ها		دیدگاه مدیران مدارس			مقدار خی دو	درجه آزادی	معنی داری
						حد پایین	حد بالا	نقش پایین	نقش متوسط	نقش بالا			
موانع مربوط به معلم	۳/۷۴	۰/۴۹	۱۹/۵۱۲	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۷۶۶۲	۰/۸۱۶۲						
فقدان انگیزه و علاقه معلم به کارآفرینی	۴/۲۷	۰/۹	۱۸/۳۶۳	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۱۳۴	۰/۴۷۲	۷۹	۹۱	۱۵/۸۸۷	۲	۰/۰۴۹	
عدم ریسک پذیری معلمان	۳/۲	۱/۱۶	۲/۲۲۹	۱۶۹	۰/۰۲۷	۰/۰۲۲۹	۰/۳۷۷۱	۷۹	۹۱				

* میانگین فرضی یا نقطه برش طیف پرسشنامه (۳)

موانع توسعه مدرسه کارآفرین: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

۰/۰۱ معنادار است. جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در زمینه نقش موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، دیدگاه پاسخگویان پس از طبقه بندی در سه نقش (پایین [۱-۲/۳۳]؛ متوسط [۳/۶۶-۲/۳۴] و بالا [۵-۳/۶۷]) از آزمون آماری کای اسکوئر (خی دو) استفاده می شود که طبق داده های حاصل از تحلیل های آماری ۴۶٪ از مدیران، نقش موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین را در حد «متوسط» و ۵۴٪ هم «بالا» ارزیابی کرده اند. با توجه به مقدار به دست آمده برای خی دو و سطح معناداری می توان گفت که فراوانی و درصد مشاهده شده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است.

سوال دوم: «از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل، موانع مربوط دانش آموز تا چه میزان در عدم توسعه مدرسه کارآفرین نقش دارد؟»

همانطور که در جدول (۲) مشاهده می شود، از دیدگاه مدیران، در مجموع نقش موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین با میانگین (۳/۷۴) و انحراف معیار (۰/۴۹) بالاتر از میانگین متوسط یا نقطه برش پرسشنامه قرار دارد. به عبارتی دیگر، از دیدگاه مدیران، نقش موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در حد «بالاتر از متوسط و پایین تر از زیاد» ($M < 4$) می باشد. از بین موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، بیشتر نقش مربوط به «فقدان انگیزه و علاقه معلم به کارآفرینی» با میانگین و انحراف معیار (۴/۲۷ و ۰/۹) و کمترین نقش مربوط به «عدم ریسک پذیری معلمان» با میانگین و انحراف معیار (۳/۲ و ۱/۱۶) می باشد. نقش سایر موانع مربوط به معلم در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران نیز در جدول قابل مشاهده است. یافته های فوق برای همه گویه ها در سطح خطای کمتر از

جدول (۳) نتایج آزمون t تک نمونه ای برای بررسی موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران و آزمون آماری کای اسکولر جهت بررسی موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران

شاخص	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاوت میانگین ها			مقدار خی دو	درجه آزادی	معنی داری
						حد بالا	متوسط	پایین			
موانع مربوط به دانش آموز	۳/۵۵	۰/۷۹	۹/۷۱	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۴۳۳۴	۰/۷۷۴۸				
فقدان انگیزه، شور و رغبت دانش آموزان	۳/۹۲	۱/۱۹	۱/۶۲	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۷۴۲۳	۱/۱-۴۷	۱۰۲ (۶۰٪)	۲	۰/۰۰۰	
عدم توجه به ارائه و کیفیت کار در دانش آموزان	۳/۳۲	۱/۳۷	۳/۱۴۳	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱۲	۰/۵۳۷۶	۱۹ (۱۱٪)			

* میانگین فرضی یا نقطه برش طیف پرسشنامه (۳)

موانع توسعه مدرسه کارآفرین: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

همانطور که در جدول (۳) مشاهده می شود، از دیدگاه مدیران، در مجموع نقش موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین با میانگین و انحراف معیار (۳/۵۵ و ۰/۷۹) بالاتر از میانگین متوسط یا نقطه برش پرسشنامه قرار دارد. به عبارتی دیگر، از دیدگاه مدیران، نقش موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در حد «بالاتر از متوسط و پایین تر از زیاد» ($3 < M < 4$) می باشد. از بین موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، بیشتر نقش مربوط به «فقدان انگیزه، شور و رغبت دانش آموزان» با میانگین و انحراف معیار

(۳/۹۲ و ۱/۱۹) و کمترین نقش مربوط به «عدم توجه به ارائه و کیفیت کار در دانش آموزان» با میانگین و انحراف معیار (۳/۳۲ و ۱/۳۷) می باشد. نقش سایر موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران نیز در جدول قابل مشاهده است. یافته های فوق برای همه گویه ها در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است. جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در زمینه نقش موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، دیدگاه پاسخگویان پس از طبقه بندی در سه نقش (پایین [۱-۲/۳۳]؛ متوسط [۳/۶۶-۲/۳۴] و بالا [۳/۶۷-۳/۶۷])

معناداری می توان گفت که فراوانی و درصد مشاهده شده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است.

سوال سوم: «از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل، موانع سازمانی تا چه میزان در عدم توسعه مدرسه کارآفرین نقش دارد؟»

[[۵]] از آزمون آماری کای اسکوئر (خی دو) استفاده می شود که طبق داده های حاصل از تحلیل های آماری از مدیران، نقش موانع مربوط به دانش آموز در عدم توسعه مدرسه کارآفرین را در حد «پایین»، ۲۹ درصد در حد «متوسط» و ۶۰٪ هم «بالا» ارزیابی کرده اند. با توجه به مقدار به دست آمده برای خی دو و سطح

جدول (۴) نتایج آزمون t تک نمونه ای برای بررسی موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران و آزمون آماری کای اسکوئر جهت بررسی موانع سازمانی عدم توسعه مدرسه کارآفرین از

دیدگاه مدیران

شاخص	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	دیدگاه مدیران مدارس			مقدار خی دو	درجه آزادی	معنی داری
						پایین	متوسط	بالا			
موانع سازمانی	۴/۱۸+	۰/۳	۵۱/۱۸	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۱۳۴۴	۱/۲۲۵۵				
فقدان خدمات مشاوره شغلی در مدرسه	۳/۶۴	۱/۱۲	۷/۴۴۵	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۱۲۴۷	۰/۸۱۱۲		۲	۰/۰۰۰	
فقدان مدیریت مدرسه محور	۴/۵۲	۰/۸	۲۴/۹۱۲	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۴۰۷۶	۱/۶۴۹۹	۸ (%۵)	۶۲ (%۹۵)		

* میانگین فرضی یا نقطه برش طیف پرسشنامه (۳)

موانع توسعه مدرسه کارآفرین: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

(۳/۶۴ و ۱/۱۲) می باشد. نقش سایر موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران نیز در جدول قابل مشاهده است. یافته های فوق برای همه گویه ها در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است. جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در زمینه نقش موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، دیدگاه پاسخگویان پس از طبقه بندی در سه نقش (پایین [۱-۲/۳۳]؛ متوسط [۳/۳۴-۲/۶۶] و بالا [۵-۳/۶۷]) از آزمون آماری کای اسکوئر (خی دو) استفاده می شود که طبق داده های حاصل از تحلیل های آماری ۵٪ از مدیران، نقش موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین را «متوسط» و ۹۵٪ هم «بالا» ارزیابی کرده اند. با توجه به مقدار به دست آمده

همانطور که در جدول (۴) مشاهده می شود، از دیدگاه مدیران، در مجموع نقش موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین با میانگین و انحراف معیار (۴/۱۸ و ۰/۳) بالاتر از نقطه برش پرسشنامه قرار دارد. به عبارتی دیگر، از دیدگاه مدیران، نقش موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در حد «بالاتر از حد زیاد و پایین تر از حد خیلی زیاد» ($E < M < O$) می باشد. از بین موانع سازمانی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، بیشتر نقش مربوط به «فقدان مدیریت مدرسه محور» با میانگین و انحراف معیار (۴/۵۲ و ۰/۸) و کمترین نقش مربوط به «فقدان خدمات مشاوره شغلی در مدرسه» با میانگین و انحراف معیار

سوال چهارم: «از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل، موانع مربوط به دولت تا چه میزان در عدم توسعه مدرسه کارآفرین نقش دارد؟»

برای خی دو و سطح معناداری می توان گفت که فراوانی و درصد مشاهده شده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است.

جدول (۵) نتایج آزمون t تک نمونه ای برای بررسی موانع دولتی عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران و آزمون آماری کای اسکوتر جهت بررسی سطح موانع دولتی عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران

شاخص	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاوت میانگین ها		دیدگاه مدیران مدارس			درجه آزادی	مقدار خی دو	معنی داری
						حد بالا	حد پایین	پایین	متوسط	بالا			
موانع مربوط به دولت	۴/۱۳	۰/۵۶	۲۶/۲۶۸	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۰	۱/۲۲۱						
ضعف پشتیبانی مالی دولت	۴/۳۶	۰/۹۷	۱۸/۴۶۴	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۲۱۹۷	۱/۵۱۱۷	۳۲	۱۳۸		۶۶/۹۴	۲	۰/۰۰۰
عدم القای کارآفرینی در افکار عمومی توسط دولت	۳/۹۴	۰/۹۵	۱۶/۴۶۹	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۲۵	۱/۴۰۷۸	۳۲	۱۳۸	(%۱۹)			

* میانگین فرضی یا نقطه برش طیف پرسشنامه (۳)

موانع توسعه مدرسه کارآفرین: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

کارآفرینی در افکار عمومی توسط دولت» با میانگین و انحراف معیار (۳/۹۴ و ۰/۹۵) می باشد. نقش سایر موانع مربوط به دولت در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران نیز در جدول قابل مشاهده است. یافته های فوق برای همه گویه ها در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است. جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در زمینه نقش موانع مربوط به دولت در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، دیدگاه پاسخگویان پس از طبقه بندی در سه نقش (پایین [۱-۲/۳۳]؛ متوسط [۳/۳۴-۲/۳۶] و بالا [۵-۳/۶۷]) از آزمون آماری کای اسکوتر (خی دو) استفاده می شود که طبق داده های حاصل از تحلیل های آماری ۳۲٪ از

همانطور که در جدول (۵) مشاهده می شود، از دیدگاه مدیران، در مجموع نقش موانع مربوط به دولت در عدم توسعه مدرسه کارآفرین با میانگین و انحراف معیار (۴/۱۳ و ۰/۵۶) بالاتر از نقطه برش پرسشنامه قرار دارد. به عبارتی دیگر، از دیدگاه مدیران، نقش موانع مربوط به دولت در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در حد «بالاتر از حد زیاد و پایین تر از حد خیلی زیاد» ($E < M < O$) می باشد. از بین موانع مربوط به دولت در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، بیشتر نقش مربوط به «ضعف پشتیبانی مالی دولت» با میانگین و انحراف معیار (۴/۳۶ و ۰/۹۷) و کمترین نقش مربوط به «عدم القای

سوال پنجم: «از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی تا چه میزان در عدم توسعه مدرسه کارآفرین نقش دارد؟»

مدیران، نقش موانع مربوط به دولت در عدم توسعه مدرسه کارآفرین را «متوسط» و ۸۱٪ هم «بالا» ارزیابی کرده اند. با توجه به مقدار به دست آمده برای خی دو و سطح معناداری می توان گفت که فراوانی و درصد مشاهده شده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است.

جدول (۶) نتایج آزمون t تک نمونه ای برای بررسی موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران و آزمون آماری کای اسکولر جهت بررسی سطح موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران

شاخص	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاوت میانگین ها		دیدگاه مدیران مدارس		مقدار خی دو	درجه آزادی	معنی داری
						حد بالا	حد پایین	پایین	متوسط			
موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی	۴/۲۴	۰/۴۷	۳۳/۹۹۹	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۱۷۵۸	۱/۳۲۰۷					
ناهمسویی برنامه درسی با فرصت های کارآفرینی	۴/۰۷	۱/۰۴	۱۳/۴۵۱	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۹۱۸۵	۱/۲۳۴۵	۱۹ (%۱۱)	۱۵۱ (%۸۹)	۱۰۲/۴۹۴	۲	۰/۰۰۰
فقدان برنامه های آموزشی کارآفرینی	۴/۴۷	۰/۹۸	۱۹/۶۳۸	۱۶۹	۰/۰۰۰	۱/۳۲۸۰	۱/۶۲۴۹					

* میانگین فرضی یا نقطه برش طیف پرسشنامه (۳)

موانع توسعه مدرسه کارآفرین: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

همانطور که در جدول (۶) مشاهده می شود، از دیدگاه مدیران، در مجموع نقش موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین با میانگین و انحراف معیار (۴/۲۴ و ۰/۴۷) بالاتر از نقطه برش پرسشنامه قرار دارد. به عبارتی دیگر، از دیدگاه مدیران، نقش موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در حد «بالاتر از حد زیاد و پایین تر از حد خیلی زیاد» ($E < M < O$) می باشد. از بین موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، بیشتر نقش مربوط به «فقدان برنامه های آموزشی

کارآفرینی» با میانگین و انحراف معیار (۴/۰۷ و ۱/۰۴) کمترین نقش مربوط به «ناهمسویی برنامه درسی با فرصت های کارآفرینی» با میانگین و انحراف معیار (۴/۰۷ و ۱/۰۴) می باشد. نقش سایر موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران نیز در جدول قابل مشاهده است. یافته های فوق برای همه گویه ها در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است. جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در زمینه نقش موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، دیدگاه پاسخگویان پس از طبقه بندی در سه

توجه به مقدار به دست آمده برای خی دو و سطح معناداری می توان گفت که فراوانی و درصد مشاهده شده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است.

سوال ششم: «از دیدگاه مدیران مدارس متوسطه شهرستان اردبیل، موانع محیطی تا چه میزان در عدم توسعه مدرسه کارآفرین نقش دارد؟»

نقش (پایین [۱-۲/۳۳]؛ متوسط [۳/۲۶-۲/۳۴] و بالا [۵-۳/۶۷]) از آزمون آماری کای اسکوئر (خی دو) استفاده می شود که طبق داده های حاصل از تحلیل های آماری ۱۱٪ از مدیران، نقش موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین را «متوسط» و ۸۹٪ هم «بالا» ارزیابی کرده اند. با

جدول (۷) نتایج آزمون t تک نمونه ای برای بررسی موانع محیطی عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران و آزمون آماری کای اسکوئر جهت بررسی سطح موانع محیطی عدم توسعه مدرسه

کارآفرین از دیدگاه مدیران

شاخص	میانگین	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای تفاوت میانگین ها			دیدگاه مدیران مدارس	مقدار خی دو	درجه آزادی	معنی داری
						حد بالا	حد پایین	پایین				
موانع محیطی	۳/۹۱	۰/۶	۱۹/۸۶۷	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۸۲۶۵	۱/۰۰۸۸	پایین				
شرایط محیطی نامناسب، ساختار اداری نامناسب، اراده سیاسی ناکافی و عدم پایبندی به برنامه	۴/۰۹	۱/۰۸	۱۳/۱۶۸	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۹۲۹۶	۱/۲۰۷۵	متوسط				
عدم همکاری والدین	۳/۶۸	۱/۲۲	۷/۲۴۵	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۴۹۶۴	۰/۸۲۸۳	بالا	۱۴۲/۶۳۵	۲	۰/۰۰۰	
									۱۲۸ (۷۵٪)			
									۳۶ (۲۱٪)			
									۶ (۴٪)			

* میانگین فرضی یا نقطه برش طیف پرسشنامه (۳)

مانع توسعه مدرسه کارآفرین: ۱=خیلی کم ۲=کم ۳=متوسط ۴=زیاد ۵=خیلی زیاد

تحقیق نشان داد از دیدگاه مدیران، موانع مربوط به معلم با میانگین (۳/۷۴)، موانع مربوط به دانش آموز با میانگین (۳/۵۵)، موانع سازمانی با میانگین (۴/۱۸)، موانع دولتی با میانگین (۴/۱۳)، موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی با میانگین (۴/۲۴) و موانع محیطی با میانگین (۳/۹۱) در عدم توسعه مدارس کارآفرین نقش معنی دار دارند. نتایج آزمون فریدمن نشان داد رتبه بندی موانع توسعه مدارس کارآفرین از دیدگاه مدیران به ترتیب موانع مربوط به برنامه ریزی و محتوای درسی، موانع سازمانی، موانع دولتی، موانع محیطی، موانع مربوط به دانش آموز و موانع مربوط به معلم می باشد. در تحقیقات مشابه از نظر موضوع نتایج اغلب یکسان و مشابهی بدست آمده است بطور مثال به زعم مارس و رودس (۲۰۱۲) هم ایجاد تغییر و فرصت لازم در محتوای برنامه درسی مدارس می تواند ضمن ارتقاء میزان فعالیت های کارآفرینانه در مدارس، به تغییر و بهبود جامعه کمک شایانی کند.

نتایج پژوهش بهزادی و همکاران (۱۳۹۳) نیز نشان داد برای ایجاد دانشگاه کارآفرین، محتوای دروس باید کاربردی باشند و برگزاری کلاس ها به صورت کارگاهی نیز می تواند بر این موضوع تأثیر داشته باشد که با نتایج این پژوهش همسویی دارد.

در زمینه ی سوال دوم تحقیق تحقیق مستقیمی وجود ندارد که نسبت به همسویی و یا ناهمسویی نتایج به دست آمده با مطالعات پیشین اظهار نظر کرد اما نتایج بسیاری از مطالعات گویای نقش و اهمیت معلمان در خلق تفکرات کارآفرینانه در دانش آموزان است. برای نمونه ویژگی هایی همچون انگیزه و علاقه معلم (Renzeli, 1993)؛ تدریس خلاقانه (Renzeli, 1993; Fayol, 2003; Hiels, 1998) از مهم ترین ویژگی های یک معلم است که می تواند باعث توسعه ایده های کارآفرینی در دانش آموزان

همانطور که در جدول (۷) مشاهده می شود، از دیدگاه مدیران، در مجموع نقش موانع محیطی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین با میانگین و انحراف معیار (۳/۹۱ و ۰/۶) بالاتر از نقطه برش پرسشنامه قرار دارد. به عبارتی دیگر، از دیدگاه مدیران، نقش موانع محیطی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در حد «بالاتر از حد متوسط و پایین تر از حد زیاد» ($M < 3$) می باشد. از بین موانع محیطی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، بیشتر نقش مربوط به «شرایط محیطی نامناسب، ساختار اداری نامناسب، اراده سیاسی ناکافی و عدم پایبندی به برنامه» با میانگین و انحراف معیار (۴/۰۹ و ۰/۹۸) و کمترین نقش مربوط به «عدم همکاری والدین» با میانگین و انحراف معیار (۳/۶۸ و ۱/۲۲) می باشد. نقش سایر موانع محیطی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین از دیدگاه مدیران نیز در جدول قابل مشاهده است. یافته های فوق برای همه گویه ها در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است. جهت بررسی سطح فراوانی و درصد دیدگاه مدیران در زمینه نقش موانع محیطی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین، دیدگاه پاسخگویان پس از طبقه بندی در سه نقش (پایین [۱-۲/۳۳]؛ متوسط [۳/۲۶-۲/۳۴] و بالا [۵-۳/۶۷]) از آزمون آماری کای اسکوئر (خی دو) استفاده می شود که طبق داده های حاصل از تحلیل های آماری ۴% از مدیران، نقش موانع محیطی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین را «پایین»، ۲۱ درصد «متوسط» و ۷۵% هم «بالا» ارزیابی کرده اند. با توجه به مقدار به دست آمده برای خی دو و سطح معناداری می توان گفت که فراوانی و درصد مشاهده شده در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ معنادار است.

بحث و نتیجه گیری

داده های در نرم افزار spss به وسیله آزمون T تک نمونه، کای اسکوار و فریدمن تحلیل شد. نتایج این

گردد. بدیهی است که فقدان این ویژگی ها در یک معلم می تواند مانع توسعه مدرسه کارآفرین گردد. در مورد سوالات سوم نیز تحقیق مستقیمی وجود ندارد که نسبت به همسویی و یا ناهمسویی نتایج به دست آمده با مطالعات پیشین اظهار نظر کرد اما نتایج بسیاری از مطالعات گویای نقش و اهمیت ویژگی های خلاقانه دانش آموزان در خلق تفکرات کارآفرینانه است. برای نمونه ویژگی هایی همچون انگیزه، شور و رغبت (Yang & Tonti, 2004)؛ ویژگی های کارآفرینانه (توفیق طلبی، ریسک پذیری، کنترل درونی، استقلال طلبی، تیم کاری، آینده نگری) (Maccland, 1963؛ Atkinson, 1957) در توسعه کارآفرینی تأکید شده است.

موانع سازمانی مرتبط با ساختار و فرهنگ سازمانی مدرسه نقش پررنگی و بالایی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در مدارس متوسطه شهرستان اردبیل دارند. این چالش در بسیاری از تحقیقات مورد تأیید قرار گرفته است که با نتایج این پژوهش همسویی دارند. پارسا و گرائلی شیخ (2012) با تحلیل محتوای کتاب کارآفرینی مشخص به این نتیجه دست یافتند که در تصاویر کتاب، کم ترین مؤلفه های کارآفرینی به کار رفته است که با نتایج این پژوهش همسویی دارد.

از دیدگاه مدیران، موانع محیطی دارای نقش بالایی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین می باشد. پژوهش های پیشین نیز به این مسئله تأکید کرده اند که مشکلات فرهنگی و اجتماعی (Khodadad & Esmaili, 2019)؛ عدم مشارکت مجریان و ذینفعان (Aliabadi et al, 2019) از مهم ترین موانع بر سر راه تحقق کارآفرینی در مدارس می باشد که با نتایج این پژوهش همخوانی دارد.

باتوجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهادات زیر ارائه میگردد:

- در ارائه محتوای کتب درسی از تأکید صرف بر مفاهیم تئوریک خودداری و مطالب به سمت مفاهیم کاربردی رود و به منظور کاربردی نمودن مطالب دانش آموزان را در موقعیت واقعی قرار داد.

موانع سازمانی مرتبط با ساختار و فرهنگ سازمانی مدرسه نقش پررنگی و بالایی در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در مدارس متوسطه شهرستان اردبیل دارند. این چالش در بسیاری از تحقیقات مورد تأیید قرار گرفته است که با نتایج این پژوهش همسویی دارند. برای نمونه جو سازمانی (Badri et al, 2013)؛ ارتباط مدرسه با جامعه (Stiounson & Golembert, 1985؛ Graven, 2006)؛ فقدان برنامه های آموزشی کارآفرینی (Babayie, 2018) به عنوان مهم ترین عوامل یا موانع سازمانی موثر در توسعه کارآفرینی در مدارس شناسایی شده اند که به نوعی با نتایج این پژوهش مطابقت دارند.

موانع دولتی نقش برجسته ای در عدم توسعه مدرسه کارآفرین در مدارس متوسطه شهرستان اردبیل دارند. این چالش در بسیاری از تحقیقات مورد تأیید قرار گرفته است که با نتایج این پژوهش همسویی دارند. برای نمونه از جمله عوامل مرتبط با دولت در زمینه کارآفرینی، پشتیبانی مالی (Sayyedi

- در محتوای کتاب ها به چگونگی برپایی کسب و کار و سازوکارهای بازار بیشتر پرداخته شود.
- بخشی از کنترل محیط آموزشی به دانش آموزان واگذار گردد.
- امکانات نرم افزاری و سخت افزاری کارآفرینی در مدارس فراهم گردد
- دولت از طرح های کارآفرینانه مدارس حمایت کند.
- دولت قوانین حمایتی از طرح های کارآفرینانه تصویب نماید.
- فرهنگ کارآفرینی در جامعه گسترش یابد.
- رسانه ها پل بین مدرسه و صنعت و جامعه عمل کنند.
- دانش آموزان باید فرایند تبدیل علم به عمل را یاد بگیرند.
- دانش آموزان باید همواره از اشتباهات در یاد بگیرند.
- معلمان باید در تدریس خود از روش های تدریس نوین خلاقانه به جای روش های سنتی مکتبخانه ای استفاده کنند.
- معلمان باید محتوای کتب را به شیوه عملی تدریس کنند.
- دوره های آموزش ضمن خدمت معلمان با هدف آشنایی آنان با فضای کسب وکار در جامعه برگزار گردد.
- شایسته است نتایج اینگونه پژوهش ها، در اختیار مراکز و سازمانهای آموزش و پرورش قرار گیرد، تا آنها بتوانند بر اساس یافته های پژوهش، در جهت تدوین برنامه ها و راهکارهایی به منظور حذف موانع کاررینی به کار گیرند که بالطبع مدرسه کارآفرین محقق خواهد شد.
- با در نظر گرفتن پیچیدگی و چندبعدی بودن موضوع (مدرسه کارآفرین) به نظر می رسد لازم است تحقیقات زیادی در این ارتباط صورت بگیرد که از روش های مختلف، بخصوص از روشهای کیفی مانند مشاهده و مصاحبه استفاده شود، تا به درک عمیق تری از مدرسه کارآفرین دست یابیم.
- پیشنهاد می شود در پژوهش های بعدی ، پیشایندهای (عوامل مؤثر) مدرسه کارآفرین بررسی شود.
- بررسی پژوهش حاضر بر روی سایر مقاطع تحصیلی به ویژه هنرستان ها، انجام شود تا تعمیم نتایج با اطمینان بیشتری صورت گرفته و امکان مقایسه نتایج فراهم گردد.

References

- Abdollahi , H . Aghamohammadi , J . Abbaspoor , A . Delavar , A . (2018). Analysis of entrepereneurship personal characters between first high school students (case study Kordestan city) , Journal of Innovation & Creativity in Human Sciences . 7(1) , pp 49 – 70 .
- Abedzadeh , E . (2013) . manager & students entrepereneurship , Journal of Technical & Professional Education , 8(2) , pp 41 – 47 .
- Adnet, N., & Davice, P. (2002). Markets for Schooling: An economic analysis. Routledge Press.
- Ahmadpoor Daryani , M . (2013) . Entrepreneurship (Definitions , Theories , Models) , Tehran , publications of Pardis co . (7).
- Ahmadpoor Daryani . M , Azizi . S.M , (2014) , Let's go for entrepreneurship , Tehran , publications of Mehrab ghalam , (12).
- Aliabadi , E. Azizi , M . Alem Tabriz , A . Davari , A . (2019) . Identification of administrative

- impedimenta in entrepreneurship & innovation politics to the I.R.I progress programs , *Journal of Innovation & Creativity in Human Sciences* . 8(3) , PP 95 – 132 .
- Archibong UE. Evaluating the impact of primary nursing practice on the quality of nursing care: a Nigerian study. *Journal of Advanced Nursing*. 1999; 29(3):680-9.
- Arjan. (2013). Teaching teachers in effectual entrepreneurship. In: 2nd Effectuation conference, June 3rd & 4th, children.
- Babaei , M . (2018) , Prioritize of entrepreneurship impedimenta in the sport from the sporting entrepreneurman perspective to oroomieh city , Dissertation of master degree , oroomieh university , Departemant faculty of sports sciences .
- Berglund, K. (2012). Fostering the enterprising self: Gendered notions of entrepreneurship in Swedish school education. 7th Biennial International Interdisciplinary Conference of Gender, Work and Organization.
- Boren, A. (2012). Emotional Intelligence: the secret of successful entrepreneurship? *Leadership in agriculture*, 2, 55-61.
- Core, J., E., Guay, W., R., & Rusticus, T., O. (2006). "Does weak governance cause weak stock return? An examination of firm operating performance and investors' expectations". *The Journal of Finance*, 61(2): 655-687
- Cui, J., Sun, J. & Bell, R. (2019). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial mindset of college students in China: The mediating role of inspiration and the role of educational attributes, *The International Journal of Management Education*,
- <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2019.04.001>
- Ebbers, J. J. & Wijnberg , N.M. (2019). The co-evolution of social networks and selection system orientations as core constituents of institutional logics of future entrepreneurs at school, *Journal of Business Venturing*, 34(3), 558-577
- Eguizábal, J.A. (2016). The impact of educational levels on formal and informal entrepreneurship, *Business research quarterly*, 18, 204-212.
- Elert, N., Andersson, F. W. & Wennberg ,Karl . (2015). The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 111, 209-223
- Erlouk , J. (2018) , Let's go for entrepreneurship , Translate by : Mitra Teymouri , Tehran , publication of Amouzeh.
- Etzkowitz, Henry & Leydesdorff (2000). The Dynamics of Innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of University - Industry- Government Relations. *Research Policy*, 29, 109-123.
- Ghorbanalizadeh , M . Najjarnahavandi . (2015) . an Analysis on high education efficiency in young person employment problem , University of Tehran.
- Ghorouneh , D . Sanaeipoor , F . (2017) . Entreperenrurships education on baised of observer distinctives .
- Gibb, A. Kanoon , S. (1999). Creating conducive environments for learning and entrepreneurship: living with, dealing with,

- creating and enjoying uncertainty and complexity. *Industry and Higher Education*, 16(3), 135-148.
- Gibb, A., & Davies, L. (1993). In pursuit of frameworks for the development of growth models of the small business. *International Small Business Journal*, 9(1), 15-31.
- Hafezi motlagh , Kh . (2019), Investigation of entrepreneurship impedimenta in universities (Case study : university of Shahid Bahonar Kerman) . dissertation of master degree , university of Shahid Bahonar Kerman . Departemant faculty of management and economy .
- Iwu, Chux Gervase., Promise AbdullahOpute. , RylneNchu. , ChuksEresia-Eke., Robertson KhanTengeh. , Olumidejaiyeoba., Olayemi Abdullateef Aliyu
- Jarohnovich.N. & Avotins, CH. (2113). The Changing Role of the Entrepreneurial University in Developing Countries: The Case of Latvia. *Journal of Higher Education Theory and Practice*. 13(2). 121- 144.
- Jiménez, A., Palmero-Cámara, C., González-Santos, M.J., González-Bernal, J., & Jiménez-
- Kalar, B. & Antoncic, B. (2115). The Entrepreneurial University, Academic Activities and Technology and Knowlege Transfer in Four European Contries. *Technovation*. 36 -31.
- Khodadad , N & Esmaili , M . (2019) . Management in the entrepereneurships schools and its challenges , 1th Nation conference of entrepereneurships schools (approachs , theories , aspects and appling business from successful country) . Isfahan , University of Islamic Azad branch Isfahan association of educational management in iran
- Kingombe, C. (2011). Lessons for developing countries from experience with technical and vocational education and training. Paper for the International Growth Centre – Sierra Leone country programme.
- Klofsten, M., Fayolle, A., Guerrero, M., Mian, S., Urbano, D & Wright, Mike. (2019). The entrepreneurial university as driver for economic growth and social change - Key strategic challenges, *Technological Forecasting and Social Change*, 141,149-158
- Koopman, Ruud. Hammer, Matthijs. and Hakkert, Loz , G . (1997) . Transition Professional Education , Translate by Ali Mohammad beighi , publication of school .
- Mars,M. M., &Rhoades, G. (2012). Socially oriented student entrepreneurship: A study of student change agency in the academic capitalism context. *The Journal of Higher Education*, 83(3),435-459.
- Marzban , Sh . Movahedi , R . Norouzi , Kh .(2018). Analysis of entrepreneurship education impedimenta in schools , *Journal of entrepereneurship & management studies .* 3(1) , pp 71 – 85 .
- Mirzaiean kolvari , Y. Sharifi , M . (2017). Investigation and compaire of entrepereneurship indexs between years end students in high school and departemant of art (secondary phase) in Delfan city , *Journal of management and planning in educational systems .* 9(11) , pp 131 – 158 .
- Moayenikiya, M., Gharibzadeh, R., Aghaei, A., Porghasem, A. (2019). The Relationship between Organizational Culture and Organizational Entrepreneurship Considering the Mediating Role of Knowledge Sharing

- Among Elementary Teachers. The Journal of Modern Thoughts in Education, 14(2), 49-60.
- Mohammadi Ranjbarani , D . Eshtiaghian , N . Raznahan , F . (2013) . criteria & integrative approach of educational need assessment underlie of employess abilities analysis , Journal of educational new approachs , 7 (1) , pp 107 – 136 .
- Moradi, H., Afrakhteh, H. Riahi, V and Papzan, A (2016). Recognition and Analysis of Organizational Entrepreneurship Components of Agricultural Jihad Experts using Structural Equation Model (Case Study: Kermanshah of Iran). Asian Journal of Research in Banking and Finance, Vol. 3, No. 8, January 2016, pp. 39-52.
- Mupimpila, C., & Narayana, N. (2009). The role of vocational education and technical training in economic growth: A case of Botswana. International Journal of Education Economics and Development, 1(1), 3-13.
- Nikiforou, A., Lioukas, S & Voudouris, I. (2020). Network structure and firm-level entrepreneurial behavior: The role of market and technological knowledge networks, Journal of Business Research ,106, 129-138
- Nowiński, W & Haddoud, M. Y. (2019). The role of inspiring role models in enhancing entrepreneurial intention, Journal of Business Research 96, 183-193
- Ozdemir, S., Bulbul, M., & Acar, M. (2010). Challenges associated with administrative and professional accountability in the Turkish educational system. State and administration in a changing.
- Poorvanchi salavat , M . (2019) , Investigation of entrepreneurship schools in the students entrepreneurship of Ardabil city . 1th Nation conference of entrepreneurship schools (approachs , theories , aspects and applying business from successful country) . Isfahan , University of Islamic Azad branch Isfahan association of educational management in iran
- Sadi , H . Kosari , N . & Karimi , S. (2018) , assessment of entrepreneurship universities components : case study university of the West , Journal of the High Education , 9(4) , pp 79 – 98 .
- Sagar, H. (2013). Teacher change in relation to professional development in entrepreneurial learning.
- Sam El Nemar , Khalil Ghazzawi, Safwan El Danaoui , Samer Tout , Hassan Dennaoui,(2016), Entrepreneurship Barriers and Entrepreneurial Inclination in Lebanon, Management, 6(1): 21-28
- Sidrat, S. & Frikha, M.A. (2018). Impact of the qualities of the manager and type of university on the development of the entrepreneurial university, The Journal of High Technology Management Research, 29 (1), 27-34
- Soltani , I . (2019) . Presentation of 3 levels appropriations model from progress of the entrepreneurship schools , 1th Nation conference of entrepreneurship schools (approachs , theories , aspects and applying business from successful country) . Isfahan , University of Islamic Azad branch Isfahan association of educational management in iran
- Teresa Paiva , Pedro Tadeu , March(2015) , PRODUZ@IDEIA- An approach project to develop entrepreneurship in primary schools ,

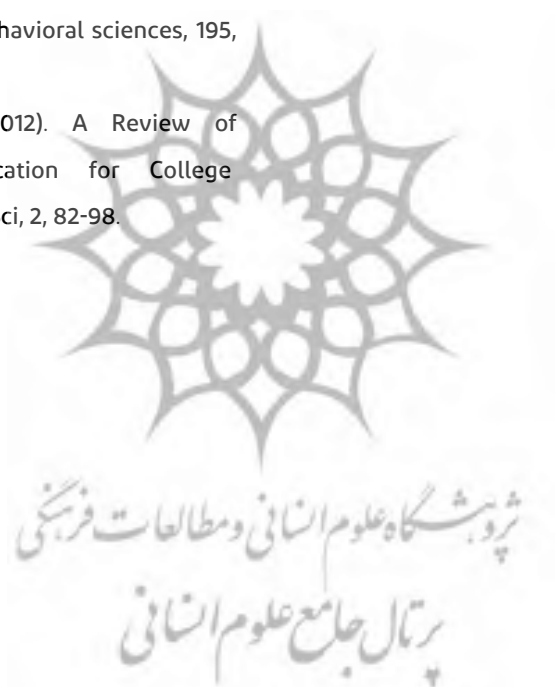
Procedia - Social and Behavioral Sciences 174:1908 – 1915

Wakkee, I., der Sijde, P., Vaupell, C., Ghuman, K. (2019). The university's role in sustainable development: Activating entrepreneurial scholars as agents of change, Technological Forecasting and Social Change, 141, 195-205

Yadollahi Farsi, J. (2005). The role of technology choice in entrepreneurship success, entrepreneurship way. (particular of 1th Conference of entrepreneurship Sheykh Bahaei's.

Yolac, S. (2017). An empirical study regarding entrepreneurship in Europe and Central Asia, Procedia - social and behavioral sciences, 195, 1097-1103

Zhou, M., & Xu, H. (2012). A Review of Entrepreneurship Education for College Students in China. Adm Sci, 2, 82-98.

پښتونستان د علومو او مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علوم انسانی